

Conf. dr. ing. Lucia Balint

TEOLOGIE ȘI ȘTIINȚĂ. EXEGEZA SFINȚILOR PĂRINȚI CAPADOCIENI LA TEXTUL DIN CARTEA FACERII 1, 1-5

1. Introducere

Această lucrare este o analiză a exegezei textului la Facere (1,1-5) din *Omiliile la Hexaimeron* ale Sfântului Vasile cel Mare, la care am adăugat câteva completări din *Cuvânt apologetic la Hexaimeron* al Sfântului Grigorie de Nyssa, *A doua cuvântare teologică* și *Cuvântări la sărbători creștine* ale Sfântului Grigorie de Nazianz.

Omiliile la Hexaimeron ale Sfântului Vasile cel Mare sunt presărate, pe tot parcursul, cu recomandări făcute credincioșilor pentru citirea simplă a Sfintei Scripturi, pentru a se obișnui cu textul Scripturii, intrând astfel în contact direct cu voia și cuvântul lui Dumnezeu. Mai târziu, când credincioșii înțeleg bine textul, poate fi de folos prin învățăturile pe care le-au aflat¹. De asemenea, Sfântul Vasile recomandă împodobirea *cinstitelor mese*, în jurul cărora se adună familiile la cină, cu pomenirea învățăturilor evanghelice auzite² și cu grija pentru îmbunătățirea stării morale a sufletelor lor, prin contactul direct cu cuvântul revelat al lui Dumnezeu: „*Cât de pregătit se cade să fie oare sufletul care are de întâmpinat auzirea unor astfel de măreții? Trebuie să fie curățit de patimile trupului, să nu fie întunecat de grijile lumesti, să-i placă să muncească, să-i fie dragă cercetarea și să se uite pretutindeni în jurul lui, de unde ar putea căpăta un gând vrednic de*

1. Sfântul Vasile cel Mare, *Omiliile la Hexaimeron*, Editura Σοφi,α, București, 2004, p. 124.

2. *Ibidem*, p. 219.

3. *Ibidem*, p. 12.

Dumnezeu⁴³.

În *Omilii la Hexaimeron*, Sfântul Vasile nu abordează sensul alegoric, deși era obișnuit în timpul său, fiind preocupat mai mult de redarea exactă a sensului din vorbirea curentă, a sensului literal propriu. Dar ceea ce se poate observa este că Sfântul Vasile folosește din abundență argumentarea științifică a textelor biblice. Sfinții Grigorie de Nazianz și Grigorie de Nysa îi urmează, credincioși în acest sens, ca prieten bun, respectiv frate mai mic. Ei dezaprobă interpretarea alegorică, pe care o consideră mai potrivită *tâlcuitorilor de vise*, specificul lor fiind căutarea unor sensuri profunde ale cuvintelor, arătând principiile lucrării divine, în care Îl prezintă pe Dumnezeu ca pe Gânditorul, Cauzatorul și Proniatorul lumii.

**2. „Credința rămâne mai presus decât știința,
dar nu o exclude și nu are față de ea
prejudicata lipsei de încredere“.**

Tinerii Vasile și Grigorie de Nazianz au studiat la Atena cu profesori păgâni, la o școală renumită în acele vremuri. Ei mărturisesc că nu știau decât două drumuri: unul care ducea la profesori, iar altul la biserică, ceea ce i-a ajutat să pună temeiuri raționale și filosofice învățaturii și trăirii în Hristos, fiind exemple pentru tinerii din toate timpurile, care primesc în școli atât învățături creștine, cât și laice, ajutându-i să discearnă la maturitate între bine și rău⁴.

Sfinții capadocieni folosesc foarte des în explicații știința, pe care Sfântul Grigorie de Nazianz o definește ca pe o „*observare întărită de un exercițiu mai îndelungat și adunând la un loc cunoștințele dobândite mai înainte de mai mulți oameni, apoi dându-le o interpretare*“⁵. De asemenea, Sfântul Vasile face uz în *Hexaimeron* de cunoștințele științifice ale vremii, fără să prezinte ca pe o lucrare de neînțeles atotputernicia lui Dumnezeu și alunecând spre domeniul misterelor, ci arătând cum „*credința rămâne mai presus decât știința, dar nu o exclude și nu are față de ea prejudicata*

4. Arhim. dr. Ioasaf Popa, «*Glasul Bisericii*» nr. 1-2/2000, pag. 76-84.

5. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Taina M-a uns (cuvântări)*, Editura Herald, București, 2004, p. 66.

6. A. Puech, *Histoire de la littérature grecque chrétienne depuis les origines, jusqu'à la fin du IV-e siècle*, apud arhid. prof. dr. Constantin Voicu, *Sfântul Vasile cel Mare închinare la 1600 de ani de la săvârșirea sa*, BT 3, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1980, p. 73.

7. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron...*, p.19.

lipsei de încredere “⁶.

De-a lungul timpului, oamenii de știință și-au orientat cercetarea fundamentală spre cunoașterea marginilor universului și a lumii microscopice, până la cele mai mici elemente, însă n-au studiat sau au neglijat „*știința de a înțelege pe Dumnezeu, Creatorul universului, pe dreptul Judecător, Care răsplătește după vrednicie pe cei ce viețuiesc în lume, și n-au descoperit nici știința de a avea despre înțelegerea lumii o idee potrivită cu sfârșitul ei*”⁷.

Motivul pentru care Dumnezeu a lăsat știința în lume, ne spun Sfinții Părinți, a fost ca să-i scoată pe oameni de sub puterea idolatriei, dar nici așa ei n-au respectat legile divine și s-au abătut de la calea mântuirii, iar Dumnezeu respectându-le libertatea de alegere „*a lăsat ca toate neamurile să meargă în căile lor*“ (Fapte 14,16).

Sfinții Părinți s-au confruntat în propovăduirea credinței creștine cu urmașii marilor gânditori antici, ale căror concepții erau încă suporturi ale idolatriei și ale căror ecouri peste timp nu s-au stins, schimbându-și denumirea ca și lupul părul, păstrând însă năravul.

Experiența anilor trecuți ne confirmă acest adevăr incontestabil, prin faptul că singura creatură inteligentă pe care o cunoaștem, omul, nu a reușit să ajungă la perfecțiunea pe care și-a dorit s-o atingă, chiar dacă a realizat tehnologii avansate greu de închipuit cu câțva timp în urmă. Astăzi vedem pretutindeni rezultatele: distrugerea naturii, deși oamenii păreau că se îngrijesc de natură, aducerea în pragul colapsului a echilibrului climatic al pământului, deși oamenii au controlat poluanții, boli necunoscute până astăzi, care seceră vieți, deși științele medicale au avansat foarte mult etc. Toate acestea pentru că s-au rupt de întregul din care făceau parte, care era un dat prin creație.

3. „Necredința în Dumnezeu, care locuia în ei, i-a înșelat“

Sfântul Vasile cel Mare se confrunta cu tensiuni în Biserică din cauza ereziilor, ceea ce reiese din modul de abordare a scrierii sale. În timpul său, creștinismul era o religie permisă, deci nu mai era nevoie să fie apărată Biserica, după cum procedaseră înaintașii săi; acum erau interpretări eretice ale unor contemporani și sfântul a luptat pentru apărarea dreptei-credințe.

8. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, p. 15.

9. Dr. Russell Humphreys, *Dovezi în favoarea unui univers tânăr*, <http://thetruth>.

Sfântul Vasile era un bun cunoscător al filosofiei elinilor, care nu puneau la temelia creației o cauză rațională, ci doar propriile lor imagini despre Dumnezeu: „*Pânză de păianjen Țes cei ce au scris acestea, punând la facerea cerului, a pământului și a mării niște cauze atât de slabe și lipsite de trăinicie*“⁸.

Ereziile filosofilor elini au fost anulate de adevăruri incontestabile și totuși, mai târziu, filosofia lor a fost reconsiderată. Astfel, în secolul al XIX-lea apare filosofia evoluționistă care, deși a fost infirmată din punct de vedere științific, totuși, pe motiv că este mai logică, ea continuă să fie susținută și astăzi. Adepții evoluționismului au căutat multe dovezi pentru susținerea filosofiei lor, dar știința de azi a contestat aceste dovezi, demonstrând prin evidență creaționismul. Cercetătorii au mai arătat că evoluționismul nu poate fi de competență științifică, ci, fiind o filozofie atee, face mai degrabă obiectul unor dispute teologice⁹. Faptul că filosofia evoluționistă își are rădăcinile în ereziile filosofilor elini face ca Sfântul Vasile să intre într-o confruntare directă cu prima, fiindu-ne povățuitor contemporan. El ne spune că învățătura elinilor îi identifică drept oameni care *nu-L cunosc pe Dumnezeu*, care dau o interpretare materială și domestică lucrurilor, negăsind soluții spre înțelegerea adevărului după logica divină și toate acestea din cauza necredinței lor în Dumnezeu. Acești filosofi „*au alergat la ipoteze materiale, atribuind elementelor lumii cauza creării universului. [...] Necredința în Dumnezeu, care locuia în ei, i-a înșelat și au spus că universul este fără cârmuire și fără rânduire și că este purtat la întâmplare*“¹⁰. Elinii afirmă că lumea nu este importantă, întâietate având materia care este veșnică, asemenea lui Dumnezeu, de unde se înțelegea că ar fi și de natură divină. În creștinism, importantă este înțelegerea faptului că universul, deși a fost creat din nimic, este chemat la veșnicie de iubirea divină: „*Cele ce ni s-au dat acum de învățătura cea de Dumnezeu insuflată sunt, în puține cuvinte, vestire anticipată a învățăturilor despre sfârșitul/desăvârșirea și transformarea lumii*“¹¹. Sfântul continuă analiza nepriceperii și neînțelegerii fenomenelor de către cei care nu-i atribuie lui Dumnezeu această taină,

uv.ro/_articole/14ev_young_wrlld.html, 4 .03.2009.

10. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron...*, p. 15.

11. *Ibidem*, p. 17.

12. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Taina m-a uns (cuvântări..)*, p. 54.

13. Newmann, *Vortrdge und Reden*, Kaln, 1860, p. 276, apud, I. Caraza, *Revelația*

arătând că doar aceia a căror rațiune se unește cu Cel al cărui chip L-au luat, pot să vadă „o mică emanație a Dumnezeirii și un fel de mică licărire a unei mari lumini”¹².

Pentru zilele Facerii, Revelația divină nu are menirea îmbogățirii cunoștințelor despre natura înconjurătoare, ci ne împărtășește adevăruri religio-morale necesare cunoașterii lui Dumnezeu¹³: „Nu trebuie să vorbești de facerea cerului și a pământului ca de o întocmire făcută de la sine, așa cum și-au închipuit unii, ci ca de o lucrare ce-și are pricina de la Dumnezeu”¹⁴. În lume, nimic nu a apărut la întâmplare, toate au fost create într-o ordine firească, logică și cu un scop bine definit, ne mărturisește și Sfântul Grigorie de Nyssa: „În puterea și înțelepciunea cu care a știut să se dăruiască pentru desăvârșirea fiecărei făpturi create s-a urmat o oarecare rânduială și o ordine logică așa încât, din întreaga mulțime a acestor făpturi, una s-a desprins – focul – și a apărut ea cea dintâi. Apoi, după ea, a apărut a doua, apoi a treia și a patra și a cincea și așa mai departe, desigur, nu apărând la noroc și la întâmplare, fără rânduială și pe fugă, ci precum cerea să se urmeze – rânduiala necesară a firii”¹⁵. O interpretare și mai profundă o face Sfântul Grigorie Teologul în „Cuvântarea a doua despre Dumnezeu”. El pune pe seama dreptei rațiuni a credincioșilor concepția existenței unui Conducător Suprem. Aceștia nu-și limitează gândurile la lucruri supuse simțurilor, pentru motivul logic că nu pot fi capabile să conducă universul, existând o cauză mai înaltă, o ființă inteligentă care a creat toate cele care sunt în mișcare continuă și care a dat fiecărei creaturi legi pe care le respectă cu strictețe. Sfântul Grigorie de Nazianz folosește în dovedirea existenței unei rațiuni superioare, teorema „reducerii la absurd” din domeniul logicii matematice, prin care aduce o ipoteză falsă pentru a demonstra adevărul: „Căci, evident, nu trebuie să punem pe seama întâmplării o atât de mare putere. Căci să admitem că existența lor se datorează întâmplării. Cui se datorează însă orânduirea lor? Dar, de vreți s-o atribuim și pe aceasta tot întâmplării, cui se datorează păstrarea și păzirea acestor lucruri după legile

divină în Hexaimeronul Sfântului Vasile cel Mare, rev. „Ortodoxia”, nr. 1/1979.

14. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron...*, p. 12.

15. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri – Partea a doua, Cuvânt apologetic la Hexaimeron*, PSB 30, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1980, p. 98.

16. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Taina m-a uns (cuvântări)*, p. 53.

17. Von dr. Valentin Gröne, *Ausgewählte Schriften des hl. Basilius des Grossen Bischofs von Cäsarea und Kirchenlehrers, nach dem Urtext übersetzt*, în: BT 3, «Sfântul Vasile cel

după care și-au luat ființă mai întâi? Se datorează ea cuiva, sau întâmplării? Cuiva, desigur, nu întâmplării. Dar ce altceva este acest «Cineva», dacă nu Dumnezeu?»¹⁶.

4. „Numai cele relatate de Moise se bazează pe adevăr“

În comentariul la Facere al Sfântului Vasile cel Mare descoperim o învățătură solidă despre creație, relatată foarte clar, în care nu este loc pentru confuzii: *„Numai cele relatate de Moise se bazează pe adevăr, în timp ce celelalte sunt născociri iraționale“*¹⁷.

Omilia I prezintă caracterul inspirat al cărții scrise de Moise: *„Așadar, Moise care a fost învrednicit, la fel cu îngerii, să vadă pe Dumnezeu față către față, el ne istorisește cele pe care le-a auzit de la Dumnezeu (...), care nu au scopul să aducă laudă de la cei ce le ascultă, ci mântuire celor ce sunt instruiți de ele”*¹⁸. Această specificație este necesară, deoarece încă mai circulă multe păreri care spun că Moise a scris Cartea Facerii adunând din tradiția orală povești supuse speculației omenești, pe care el le-a compilat și simplificat.

De ce Moise era alesul lui Dumnezeu este lesne de înțeles, pentru că s-a bucurat de pronia divină: când toți copiii evreicilor de parte bărbătească erau înecați în Nil, a fost găsit și înfiat de fiica lui Faraon, a crescut împărătește, a învățat cu cei mai renumiți și înțelepți dascăli ai Egiptului și, pe lângă aceste binefaceri lumești, avea din fire dragoste de adevăr și ură pentru rău, a părăsit viața zgomotoasă de la curtea faraonului și s-a retras în contemplare timp de patruzeci de ani în Etiopia și abia la optzeci de ani l-a cunoscut în mod real pe Dumnezeu: *„Cu El grăiesc gură către gură, la arătare și aievea, iar nu în ghicituri“*¹⁹.

Mare, închinare la 1600 de ani de la săvârșirea sa, Învățătura despre creație la Sfântul Vasile cel Mare», Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1980, p. 70.

18. Sfântul Vasile cel Mare, *Hexaïmeron*, PSB 17, trad. pr. D. Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1986, p. 62.

19. Idem, *Omilii la Hexaïmeron...*, p. 13.

20. Pr. Stăniloae folosește acest antropomorfism în colecția: *Lumina din inimi – Spiritualitate isihastă în traducerea și tâlcuirea părintelui Stăniloae*, Ed. Trinitas, Iași, 2003, p. 39.

21. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Imn de tăcere*, apud pr. Stăniloae, *Lumina*

5. Ziua Una

5.1. Dumnezeu în Sfânta Treime

Primele versete ale Sfântei Scripturi, arătate până acum, Îl prezintă pe Dumnezeu în Sfânta Treime, Tatăl cu cele două mâini ale Sale: Fiul și Duhul Sfânt²⁰, care împreună au făcut și permanent lucrează la Facerea lumii. În Sfânta Scriptură, Moise Îl prezintă pe Dumnezeu potrivit cu puterea de înțelegere a omului, să-L cunoaștem din lucrările Lui, să orientăm gândirea umană din plan orizontal-pământesc, în plan vertical-ceresc, în sensul străpungerii infinite a spațiului cu ochii minții, spre a-L vedea pe Creator.

Am văzut în aceste versete teorii științifice interpretate teologic de Sfântul Vasile cel Mare, dar sunt și subiecte teologice, care sunt interpretate științific în versurile Sfântului Grigorie de Nazianz, care ne dă o lecție de ecologie sfântă, cuprinzând întreaga creație în relație cu Sfânta Treime, o cale de urmat pentru contemporani și de îndreptare a aspirațiilor spre menirea la care am fost chemați:

*„Alcătuirea Ta cântă imn de tăcere.
În Tine rămân toate. La Tine aleargă împreună-n toate
Și ești Sfârșitul a toate și Unul și Toate și Niciunul,
Nefiind ceva din acestea, nefiind toate²¹.“*

Este un imn închinat Creatorului, care în numai patru versuri cuprinde tot atâtea rugăciuni dogmatico-morale folositoare celor care s-au îndepărtat de El, care să-și acutizeze văzul și auzul spre cele necesare mântuirii. Astfel, cei puțin credincioși ar putea să asculte cum toată creația cântă imn de laudă Creatorului, deși să-L accepte aproape și nu izolat în transcendent, cei ce s-au îngreuiat cu lenea păcatului să schimbe pasul domol care i-a dus spre erezii și să alerge spre Dumnezeu, egoiștii să nu mai caute la sine, că numai împreună ne putem înfățișa Lui.

5.2. „La început“

Cuvântul „început“ nu a fost spus la întâmplare; el anunță cea de-a patra dimensiune în care suntem ancorați în această lume: „*timpul*“, astfel

din inimi, p. 13.

22. ÎPS dr. Casian Crăciun, Curs „*Spiritualitate vasiliană*“, la Departamentul de teologie ortodoxă didactică, disciplina „*Spiritualitate ortodoxă*“, Universitatea „Dunărea de Jos“, anul academic 2008-2009, manuscriptum, p 26.

23. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron...*, p. 20.

încât aici este locul unde totul are un început și un sfârșit de care va avea parte atât creatura ca parte componentă, cât și creația, ca întreg. Lumea se va schimba pentru că și viața noastră și starea sufletului se vor schimba²². Schimbarea este o proprietate comună tuturor elementelor creației pecetluite de „început“, care se transferă în mod logic și întregului creației. Lumea este o școală pentru creatura înzestrată cu rațiune, unde prin lucrurile văzute și simțite învățăm cunoașterea lui Dumnezeu, după cum mărturisește apostolul: „Cele nevăzute ale lui Dumnezeu de la facerea lumii se văd, înțelegându-se din fapte“ (Rom. 1, 20). Când Dumnezeu a creat lumea „ca o locuință potrivită tuturor celor supuși nașterii și stricăciunii“²³, a fost adusă la existență și scurgerea timpului definită de Sfântul Vasile ca fiind trecutul care a și dispărut, viitorul pe care încă nu-l cunoaștem și prezentul care fuge fără să-l cunoaștem. Instabilitatea fiind natura tuturor creaturilor, ele rămân dependente „în chip necesar de curgere și stăpânite de mișcarea care le duce spre naștere și stricăciune“²⁴.

„Începutul“ este tainic și Sfântul Vasile îl vede ca neaparținând timpului lumii; el este „indivizibil și fără dimensiune“. Cerul și pământul au apărut instantaneu sau „fără curgere de timp“, dar în Hristos, și mărturia lui Moise este clară și convingătoare în primele cuvinte ale Sfintei Scripturi: „La început a făcut Dumnezeu“, ca să nu atribuim unor creaturi o operă atât de grandioasă și „bună foarte“ (Fac. 1, 31), pentru că lumea a luat ființă din voința lui Dumnezeu în afara curgerii timpului, lumea a avut începutul în eternitate și abia după aceea a evoluat în timp.

Ca un păstor desăvârșit, Sfântul Vasile explică în termeni științifici de ce „începutul“ lumii nu poate fi perceput prin simțuri. El compară trecerea anilor unei vieți cu o rază care baleiază suprafața unui cerc, descriindu-l în întregime și având un început și un sfârșit ce scapă observației celui care îl privește, pentru că „începutul“ are importanță secundară și cel care interesează este cercul. Suprafața circulară este trasată de această rază, care are un capăt ancorat în Centru, acesta fiind locul de pornire sau punctul fix, asemenea lui Dumnezeu, Care nu Se confundă cu lucrarea realizată, cercul

24. *Ibidem*, p. 21.

25. Părintele Stăniloae, *op.cit.*, p. 39.

26. ÎPS dr. Casian Crăciun, *mms. cit.*, p. 26.

27. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op.cit.*, p.96.

28. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Taina m-a uns (cuvântări)...*, p. 181.

29. *Ibidem*, p. 235.

sau creația. Divinitatea este Centrul spre care creatura tinde conștient și inconștient. Mișcarea circulară se face pe o anumită distanță de la centru dată de celălalt capăt al razei care este liber în mișcare, dar nu în sensul depărtării, căci n-ar mai avea sens lucrarea, ci al roluirii în jurul punctului fix pe o distanță limită, asemenea înțelegerii umane, care pentru fiecare cerc creat are o valoare proprie conformă cu scopul lucrării. Mișcarea circulară realizându-se neîncetat se pierde perceperea începutului și a sfârșitului, dar ele se justifică prin faptul că cercul există. Nu mișcarea la punct fix este cea mai importantă, ci punctul fix, nemișcat și etern. Materia având „început“ e în continuă mișcare și veșnică schimbare, de aceea nu se poate explica materia prin materie, creatura prin creatură, sau știința prin știință, decât într-un mod relativ. Trebuie o raportare la Punctul Fix, la Cel Neschimbabil, la ființa și lucrările lui Dumnezeu, ființă care nu se descoperă omului pentru că nu e cauzată de o altă existență, dar cu care avem împărtășire prin lucrări, după cum afirmă părintele Stăniloae: „Numai Dumnezeu poate vorbi cu competență despre Sine. Noi cunoaștem numai ce ne descoperă El“²⁵. Prin contemplarea lui Dumnezeu, ne îndreptăm spre Punctul Fix și „singura dependență bună este dependența de Dumnezeu“, care este și o mișcare spre noi înșine, spre echilibrul interior, liniștire și împăcare cu sine, care se răsfrânge asupra celor din jur și a întregii creații. Dumnezeu este energie ce ne cheamă la depășirea condiției umane, să contemplăm lumea materială, pentru a extinde cercul cunoașterii cu un scop precis, acela de a ne ridica la asemănare cu Creatorul, de a-L afla și de a ne uni cu El. Căderea morală a umanității a început cu primul păcat al Protopărinților: au vrut să fie singuri posesori și stăpâni ai Raiului, au comunicat cu diavolul făcând loc îndoielii în gând, au dat vina pe aproapele și le-a dispărut sinceritatea²⁶.

S-au rupt de el, s-au înstrăinat și dacă nu ar fi primit ajutor divin, nu s-ar mai fi ridicat la cinstea avută la început. De aceea Talăl îi promite lui Adam, imediat după căderea în păcat, un Mântuitor, introducând astfel speranța în sânul umanității.

5.3. „A făcut Dumnezeu“

Acest cuvânt folosit de Moise este cel mai potrivit, pentru că el

30. *Ibidem*, p. 182.

31. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron...*, p. 27.

32. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op. cit.*, p.107.

putea fi „*a lucrat*“ sau „*a adus la existență*“, dar prin acestea din urmă se înțelegea limitarea puterii divine, dar „*a făcut*“ desemnează o acțiune dintr-un șir lung de acțiuni, ca să înțelegem marea putere creatoare a lui Dumnezeu, căci lumea văzută este doar o mică parte: după cum olarul are numeroase și felurite lucrări, tot așa și Creatorul poate aduce multe lumi la existență, numai prin voința Sa. În vremea sa, Sfântul Vasile se confrunta cu teologi care aveau orientări materialiste, dar prin aceste cuvinte, Moise fixează ideea cosmogonică revelată de Dumnezeu.

5.4. „*Cerul și pământul*“

Dumnezeu a văzut că bunătatea Sa era neîmpărtășită și cum era bine ca tot mai multe creaturi să primească binefacerile Sale, îndată a gândit să facă cerul sau lumea nevăzută și toate celelalte fapte, prin „*Voința, Înțelepciunea și Puterea*“²⁷ Sa. Despre acestea, istoria nu a consemnat nimic, oamenii nu aveau încă puterea de înțelegere necesară a acestor fenomene, motivează Sfinții Părinți, dar și așa ereziile nu au conținut să apară.

Sfântul Grigorie de Nazianz oscilează în definirea acestor puteri spirituale și afirmă: „*Fie că trebuie să le înțelegem ca duhuri cugetătoare, fie ca foc nematerial și netrupesc, fie o oarecare altă natură, cât mai aproape de cele spuse*“²⁸. Aceste ființe „*sunt mișcate numai către bine*“, stau în preajma lui Dumnezeu, de la Care își iau și lumina. Ele au voința liberă, ceea ce explică căderea lui Lucifer și a puterilor răzvrătite din mândrie, care „*săvârșesc răutatea prin fuga lor de la bine, răutate pe care ne-au mijlocit-o și nouă*“²⁹.

Prin faptul că Dumnezeu a făcut lumea materială ca un „*amestec de cer și pământ*“³⁰, arată Sfântul Grigorie de Nazianz, se remarcă puterea Creatorului de a aduce la existență o natură diferită de a Sa, o lume sensibilă, aflată într-o stare de mijloc între lumea spirituală și cea a materiei lipsite de viață. Prin acestea se pregătea facerea omului, care urma să aibă trup material, spirit rațional și chip al lui Dumnezeu.

Sfântul Vasile vorbește și el despre acest cer, care este mai vechi decât

33. *Ibidem*, p. 107.

34. *Ibidem*, p. 107.

35. *Ibidem*, p.102.

36. *Ibidem*, p.103.

37. Erezia maniheilor, a valentinienilor și-a marcioniților.

lumea materială, în care au fost aduse la existență ființele nevăzute, spirituale și raționale.

Deși cerul a fost creat întâi, Tatăl Se pleacă cu îngrijire spre pământul „netocmit și gol“, care aștepta în întuneric și acoperit de ape menirea la care va fi chemat ca lucrător pentru via Domnului (Mat. 20, 1). Dar era nevoie de lumină și la porunca Tatălui, Cel ce este Lumina lumii a făcut îndată lumină.

De ce Dumnezeu a pus cerul înaintea pământului? Sfinții Părinți ne îndeamnă să ne îndreptăm gândul și privirea spre Dumnezeu și abia apoi să ne întoarcem spre pământ, să nu separăm lumea spirituală de lumea materială. Este sugerată interacțiunea intimă a celor două lumi, ceea ce ducea la existența unei realități superioare calitativ, una văzută cu *ochii minții* și alta văzută cu *ochi trupești*.

Când vorbește despre cerul fizic, al lumii sensibile, Sfântul Vasile îl citează pe prorocul Isaia, care spunea că cerul este ca fumul, adică are „o natură subțire, nu tare, nici groasă“³¹.

Tot despre acest cer vorbind și Sfântul Grigorie de Nyssa, ca un fin observator ce pătrunde în esența lucrurilor, vede că Moise nu ne-a spus nimic despre facerea aerului, ceea ce nu îl împiedică să-l caracterizeze după simțuri: „Având o structură moale și docilă față de orice alt obiect, aerul nu dovedește că ar avea nici culoare proprie, nici formă, nici înfățișare, ci ascunzându-se sub culori și forme: strălucitor sub influența luminii, dar dacă-i umbră el se întunecă“³². Sfântul a aflat proprietățile aerului: inodor, incolor și insipid, este „mlădios și cedează ușor“ umplând toate spațiile goale. Aerul este o „stihie înrudită și unită cu noi“³³, în el stăm, prin aer vedem, auzim, cu el ne hrănim, „aerul e ca și înăscut și sădit în firea noastră“³⁴.

5.5. „Pământul era netocmit și gol“

Aceste cuvinte nu trebuie interpretate ca nedesăvârșire a pământului, că nu s-ar afla în aceeași cinste cu cerul, care a fost făcut desăvârșit, iar pământul ar fi fost lăsat neterminat. De fapt și despre cer se poate spune

38. Doru Costache, *Apologetic, moral și mistic: trei moduri ale viziunii ecleziale asupra creației*, publicat în *Noua reprezentare a lumii. Studii interdisciplinare 1*, Buletinul programului CCIDST, Editura XXI: Eonul dogmatic, 2002, p. 38-59.

39. Sfântul Vasile cel Mare, *Omiliile la Hexaimeron*, Omilia 2. 4.

40. *Ibidem*, p. 47.

că era „netocmit“, pentru că nu era luminat de soare, lună și stele. Nefiind acestea, cerul era nevăzut, ca și pământul care era acoperit de ape.

Aici, Sfântul Vasile face deosebirea între cuvintele „*facere*“, prin care Dumnezeu a adus lumea la existență, și „*zămislire*“ sau „*naștere*“, care este acțiunea pământului.

Materia era neformată, dar avea în sine rațiunea de a fi rodnică. Aceasta însă nu se activa de la sine, ci era necesară porunca divină și mai trebuia așteptat timpul convenit acestei activări, care nu se referă la vreo capacitate a materiei de a se pregăti în sine pentru zămislire, că nu era capabilă de așa ceva, ci la o ordine logică a înfăptuirii lucrărilor.

Prin analogie cu lucrătorii viei (Matei 20), am putea spune că pământului nu i se dăduse încă rostul existenței sale. Era o materie diformă, neorganizată, nevăzută – fiind acoperită de ape; dar este chemat la învoială, este tocmit ca lucrător pentru via Domnului. De îndată primește și ajutorul de care avea nevoie pentru împlinirea misiunii, căci Duhul Sfânt Se purta pe deasupra apelor, pregătind natura să zămislească viața.

Sfântul Grigorie de Nyssa observă că pământul era lipsit de puterea de a conlucra cu Dumnezeu și de aceea era „*nevăzut*“. Privind din perspectiva ordinii fizice, sfântul afirmă că nevăzute și netocmite sunt și lucrurile transparente, care nu au nicio înfățișare consistentă, solidă. În completarea afirmațiilor sale aduce trei exegeze: a lui Simah („*pământul era gol și neprecis*“ – era un pământ fără însușiri proprii, tot universul era „*o masă înformă, fără calități deosebite, fără culoare, fără formă, fără tărie, fără greutate, fără mărime, cu un cuvânt, fără ca să se fi putut deosebi în el vreo calitate oarecare*“⁴¹); a lui Teodotion („*Era deșert și nu se vedea nimic pe el*“); și a lui de Aquila, a cărui exegeză Sfântul o compară cu filosofia lui Epicur, o interpretare greșită referitoare la structura atomică, o realitate a materiei de sine stătătoare, care este un „*nimic sau asemănător cu nimicul*“⁴².

5.6. „Și întuneric era deasupra adâncului“

Sfântul Vasile contrazice o erezie a vremii sale³⁷, că „*pământul*“, numit de asemenea *abis* și *întuneric*, este *răul*. Sfântul urmează atât viziunea biblică a bunătății, cât și linia clasică a filosofiei, făcând distincția între fizic

41. *Ibidem*, p.48.

42. *Ibidem*, p.47.

și etic, astfel: „*Materia nu este răul, după cum nici spiritul nu este binele. Judecățile etice nu sunt posibile decât în planul conștiinței și al libertății, plan în care binele este virtutea, comuniunea cu Dumnezeu, iar răul este păcatul, separarea lui Dumnezeu. În aceste condiții, «pământul netocmit» – pe care Scriptura îl numește și abis învăluit de întuneric – nu poate fi răul, pentru că este condiționat interior de Logos, iar exterior de învăluirea Duhului, care «Se purta peste ape»⁴³. Ereticii contemporani Sfântului Vasile cel Mare interpretau întunericul potrivit rațiunii omenești, ca fiind opus luminii, și cum Dumnezeu este lumină, înseamnă că întunericul este „o putere“ rea, potrivnică bunătății lui Dumnezeu. Dar această contradicție este o falsă problemă, pentru că întunericul nu este o putere a răutății care să se poată măsura în valoare absolută cu puterea lui Dumnezeu. Dacă ar fi așa, atunci răul ar fi trebuit să fie făcut de Dumnezeu, ceea ce este fals „pentru că nimic din cele contrarii nu vine de la contrariul său“⁴⁴. Răul nu este o ființă vie, ci „o stare sufletească potrivnică virtuții, din pricină că cei care nu sunt cu luare-aminte asupra vieții lor se depărtează de bine“⁴⁵. Întunericul nu a existat înainte de Facere, el a apărut datorită confluenței unor factori fizici, că „întunericul nu are existență în sine însuși, ci este aer lipsit de lumină“⁴⁶. Nu trebuie căutate răutăților alte înțelesuri decât cele pe care le au în mod firesc, pentru că ne îndepărtează de adevăr și sfântul ne dă recomandarea: „Nu căuta începuturile lor în afară de tine, ci cunoaște că răul ia început din căderile cele din voia ta“⁴⁷. Răutățile au diferite cauze, unele sunt aduse de firea omenească, altele de întâmplările vieții și cele mai multe depind de noi înșine, dar nu trebuie să confundăm răutățile cu motivele întristărilor noastre: sărăcia, boala, moartea, căci contrariile lor nu ne sunt cele mai mari bunuri.*

Sfântul Grigorie de Nyssa preia această idee și afirmă că întunericul de deasupra *adâncului* nu se referă la „stăpânitorul întunericului“ (Facere 1,

43. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op.cit.*, p.103.

44. *Ibidem*, pag.105.

45. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron...*, p. 202.

46. *Ibidem*, p. 51.

47. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op. cit.*, p.104.

48. *Ibidem*, p.105.

49. PS Kiril al Rusiei, Vladimir Voeikov, Rustum Roy, Kurt Wuthrich, Martin Chaplin ș.a., <http://video.google.com/videoplay?docid=-2933349021550318008>, 03 martie 2009.

31), ar însemna o nebunie și blasfemie să credem că Dumnezeu săvârșește nelegiuiri, iar afirmația lui Moise, că „*a văzut Dumnezeu toate câte a făcut și, iată, erau bune foarte*“⁴³, întărește această afirmație. *Adâncul* este și el tot creația lui Dumnezeu, cuprinsă între cele bune, și se referă la „*noianul apelor*“⁴⁴, unde din ce în ce mai greu pătrunde lumina spre adâncime, datorită consistenței apei, după cum lumina nu poate trece nici prin piatră. În Sfânta Scriptură, ne spune psalmistul, se folosește des acest cuvânt și ca dovadă adâncurile sunt nu numai supuse lui Dumnezeu, dar au și virtutea smereniei: „*Văzutu-Te-au apele, Dumnezeule, văzutu-Te-au și s-au spăimântat și s-au tulburat adâncurile*“ (Ps. 76, 15).

5.7. „Și Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor“

Icoana Duhului lui Dumnezeu peste ape, a cooperării energiei divine cu materia, a devenit pentru Sfântul Vasile cheia înțelegerii organizării lumii. La Facere, Creatorul a făcut lumea din nimic, dar de atunci și până astăzi Dumnezeu o conservă și o guvernează spre desăvârșire, până la sfârșit: „*Gândește-te la cuvintele lui Dumnezeu, care străbat creația! Au un început de atunci, de la facerea lumii, și lucrează și acum mergând mai departe, până la sfârșitul lumii*“⁴⁵. Apa este un factor important pentru viață, care lucrează împreună cu adâncul, întunericul și pământul, este un rezervor minunat de posibilități pentru ființele care se vor naște.

La interpretarea cuvântului „*Se purta*“, Sfântul Vasile îl citează pe sirianul Diodor al Tarsului, pe care îl aprecia ca pe unul care se depărtase de înțelepciunea lumii și era apropiat de „*știința cea adevărată*“ a lui Dumnezeu. Limba siriană este înrudită cu ebraica, iar sensul cuvântului „*se purta*“, fiind mai bogat decât sinonimul în limba greacă, l-a tradus prin „*încălzea și dădea viață apelor*“, asemenea găinii care clocește ouăle, aducând la viață puii. Astfel, apele erau pregătite să zămislească viața prin mijlocirea „*Duhului Sfânt, Care nu era lipsit de putere creatoare*“⁴⁶.

Sfântul Grigorie de Nyssa face o interpretare a naturii apei în secolul IV, care pare în acord cu descoperirile științifice ale secolului XXI și care ar putea să schimbe umanitatea din punct de vedere religios-moral în vii-

50. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron...*, Omilia 3. 2.

51. *Ibidem*, p. 53.

52. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op.cit.*, p. 106.

53. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron...*, p. 54.

tor. Sfântul afirmă că apa peste care Se purta Duhul lui Dumnezeu nu era o apă oarecare „pentru că lui Dumnezeu nu-i place să Se amestece cu cele trecătoare și nestatornice”⁴⁷. Apa nu are calități care cad sub simțuri, este mai presus de tot ce s-ar putea cunoaște prin simțuri, „chiar dacă firea ei nu este deosebită, de aceea natura ei nu se lasă pradă simțurilor, ci se poate crede că poate fi înțeleasă numai cu sufletul și cu mintea”⁴⁸.

Cele mai recente descoperiri ale științei prezintă proprietățile fizico-chimice ale apei, ca deosebite față de alte lichide. Niciun savant nu a explicat până azi de ce volumul ei crește în stare solidă când celelalte lichide se contractă. Este singura substanță care există la suprafața pământului în cele trei forme de agregare. Apa creează presiuni enorme; astfel, într-o sămânță, presiunea poate ajunge până la 400 de atmosfere în momentul germinării, putând să străpungă și asfaltul. Apa este cel mai puternic solvent de pe pământ, apa se ridică în trunchiurile copacilor prin canale sfidând legea gravitației și opunându-se la presiuni de zeci de atmosfere. Nimeni nu poate învinge puterea apei, deși oricine crede că o poate cuceri; fiecare proprietate a apei este unică. Nicio altă substanță nu are la un loc toate aceste proprietăți contradictorii și dacă una din ele ar lipsi, viața pe planetă nu ar mai exista.

Savanții consideră că au făcut un mare pas înainte, descoperind că nu știu aproape nimic despre apă, pentru că această constatare îi va motiva să intensifice cercetările. Cea mai mare noutate este faptul că apa are memorie, fiecare moleculă înmagazinând 440 000 de unități informaționale și pe măsură ce înregistrează o informație, își schimbă proprietățile, orice gând al nostru o poate modifica structural. Toate schimbările proprietăților apei au în vedere, nu compoziția chimică, ci aranjamentul structural al moleculelor, care pot face din apă *viață*, cum este, de exemplu: agheasma, dar și o toxină asemănătoare cu otrava, dacă, în timp ce consumăm apa, suntem ancorați în gândurile răutății⁴⁹.

5.8. „Și a zis Dumnezeu: «Să fie lumină!»”

Aici, Dumnezeu nu exprimă cuvinte pentru a fi auzite sau pentru a I se

54. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op.cit.*, p. 100.

55. ÎPS dr. Casian Crăciun, *mms. cit.*, p 27.

56. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron.*, p. 58.

cunoaște proiectele, ci „*Scriptura Îl arată pe Dumnezeu poruncind și vorbind; și, fără să o spună, arată pe cel căruia îi poruncește și-i vorbește*“⁵⁰.

Aceasta este prima poruncă a Facerii, prin care Dumnezeu a făcut lumina și toată creația s-a bucurat, inundându-se de strălucirea ei, reflectând la rândul ei lumină, risipindu-se întunericul, alungând tristețea și aducând în cer și pe pământ veselia.

Sfântul Vasile surprinde din nou cu intuiția sa științifică, afirmând că lumina este substanță: „*S-a făcut o substanță decât care mai plăcută spre desfătare*“⁵¹. Savantul Louis de Broglie a luat Premiul Nobel abia în anul 1929, când a demonstrat experimental natura corpusculară a luminii.

O completare importantă aduce Sfântul Grigorie de Nyssa afirmând că atunci când Dumnezeu a zis „*să se facă lumină*“, lumea era deja pregătită și la apariția ei a început să zămislească, și încă un fapt interesant, că dintre fapte doar întunericul a existat înaintea luminii: „*Așadar, cele presupuse de noi în legătură cu prima creare a lumii și cum, potrivit puterii dumnezeiești, lumina nu putea fi ulterioară celorlalte fapte, cu toate că Scriptura ne istorisește că întunericul exista înainte să fi fost creată lumina*“⁵².

5.9. „*Și a văzut Dumnezeu că lumina este frumoasă*“

Este greu de apreciat frumusețea luminii după modul omenesc de a vedea lucrurile, căci ochiul caută frumusețea în culoare, în proporție și simetrie, pe când lumina, chiar substanță fiind, nu are nimic din acestea, ea este „*simplă*“, „*plăcută*“ și „*nesupărătoare*“, dar nu sunt calități care să redea frumusețea ei. Sfântul Vasile afirmă despre modul complex al lui Dumnezeu de a aprecia lumina: „*N-a privit numai aspectul ei plăcut, pe care îl oferă ochilor, ci a avut în vedere și folosul ei de mai târziu*“⁵³.

Despre versetul „*Și a văzut Dumnezeu că este bună lumina*“, Sfântul Grigorie de Nyssa este încredințat că numai Dumnezeu putea ști că lumina, așa cum a creat-o, era bună pentru că „*sărăcia firii noastre își îndreaptă gândurile numai spre cele create (...) omul nu-i nici în stare să priceapă și*

57. Dr. Russell Humphreys, Ph.D., ICR associate professor of physics, http://thetruth.uv.ro/articole/14ev_young_wrlld.html, 28 februarie 2009.

58. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op.cit.*, p. 106.

59. *Ibidem*, p. 106.

nici de ce laudă și el tocmai astfel de lucruri: aceasta pentru că, de fapt, noi lăudăm ceea ce cunoaștem, iar nu ceea ce nu cunoaștem ⁵⁴.

5.10. „Și a fost seară și a fost dimineață. Zi Una“

Ineditul acestei zile constă în faptul că era o altfel de lumină decât cea pe care o cunoaștem astăzi, deși fusese seară și venise dimineața, luminătorii nu erau pe cer.

Ziua a fost cinstită de Dumnezeu pentru că Dumnezeu vorbește mai întâi de sfârșitul zilei și apoi de cel al nopții și începutul zilei se face de seara, iar perioada care cuprinde ziua și noaptea a fost numită zi după „numele părții principale“, așa cum vom găsi în Sfânta Scriptură: „Zilele anilor mei“ (Ps. 89, 10), „Toate zilele vieții mele“ (Ps. 22, 8) etc. Noaptea nu trebuie confundată însă cu întunericul, făcut de Dumnezeu înaintea luminii.

După ce a făcut ziua, perioada următoare de timp fără lumină a numit-o „noapte“. Acum, Dumnezeu dă creației legea timpului, căci după ce a făcut timpul și lumina, imediat a dat măsura lor, pe care a numit-o „Zi Una“. Prin emisii alternative de lumină, repetate trei zile și trei nopți, acomodează lumea materială cu energia Sa, pentru ca în ziua a patra să facă și instrumentele măsurării, luminătorii cerului, care vor purta de grijă timpului până la sfârșitul veacurilor. Nu mișcarea de rotație este principiul și cauza luminii, ci lumina este și principiu și cauză⁵⁵.

„Zi Una“ este măsura celor douăzeci și patru de ore, care prin repetare va da săptămâna, luna, anul și veacul. Nu a numit-o ziua întâi pentru că importanța ei este unică, ea este măsura timpului, perioada unei zile în care pământul execută o rotație. Sfântul Vasile cel Mare îi mai face o interpretare „Zilei Una“ în sens anagogic, mai rar întâlnit la el, prefigurând ziua Învierii Domnului și anume: „Scriptura, ca să ducă mintea noastră spre viața ce va să fie, a numit «una» icoana veacului, pârga zilelor, pe cea de o vârstă cu lumina, sfânta duminică, cea cinstită cu Învierea Domnului”⁵⁶.

În Zi Una s-a făcut totul din nimic, și nu cum speculau ereticii despre creație că ar fi dintr-o materie preexistentă și astăzi, evoluționiștii care vorbesc de evoluții de la forme inferioare spre forme superioare. Începutul

are un caracter absolut. Nu trebuie să facem analogie cu ceea ce urma să se creeze în zilele următoare când toate *se ivesc* din ceea ce era deja creat, dar nici confundat cu un proces evolutiv de milioane de ani. În secolului XXI au apărut dovezi din ce în ce mai convingătoare că universul este mai tânăr de 10.000 de ani⁵⁷, altfel nu s-ar putea explica existența cosmosului.

Sfântul Grigorie de Nyssa afirmă că din acest moment s-a declanșat în istoria creației „*ordinea numerică sau cronologică*“ a lucrurilor și a fost aleasă ca măsură *Zi Una* pentru că o zi și o noapte fac o rotație completă asemenea cu cercul care e „*desăvârșit în sine*“ și „*firea lucrurilor înaintează ordonat adăugând noi pași față de cei dinainte*“⁵⁸, și toate lucrările au începutul în porunca lui Dumnezeu „*întărind în noi convingerea lui Moise, ca să credem că nimic nu se întâmplă fără purtarea Lui de grijă*“⁵⁹.

6. Concluzii

În *Omiliile la Hexaimeron* se dau soluții împotriva ereziilor vremii, care s-au propagat în timp. Aceste soluții ne sunt astăzi îndrumătoare spre adevăr, făcându-l pe Sfântul Vasile contemporan confruntărilor noastre.

Pe tot parcursul scrierii sale, Sfântul Vasile se coboară cu iubire spre ascultător, simțindu-se efortul de a se face bine înțeleș de oamenii cei mai simpli, fără să se bănuiască discrepanța dintre vasta sa cultură și cea a credincioșilor.

S-a scurs „*Zi Una*“ a Facerii, cea mai importantă pentru creația din următoarele Cinci Zile și observăm că nu au avut loc fenomenele naturale pe care știința ni le-a pus în lumină și care au existat de atunci și până în prezent, ci au loc lucrări de origine divină, care depășesc puterea de înțelegere a minții umane.

„*Facerea*“ nu este obiectul științei, fiind o perioadă în care știința este paradoxal neștiutoare, dar multe fenomene pot fi interpretate corect din punct de vedere științific, dacă studiem comentariile la Facere ale Sfinților Părinți. Multe au afirmat ereticii despre acest început care nu poate fi probat

de știință, decât numai de Sfinții care prin viața lor virtuoașă și-au curățat și luminat mintea, înălțând-o spre Rațiunea Supremă și au putut vedea adevărul lucrărilor lui Dumnezeu. Avem ca exemple aici faptul că Sfântul Vasile cel Mare ne descoperă substanțialitatea luminii. Sfântul Grigorie de Nazianz demonstrează, prin „*reducere la absurd*“, existența unei rațiuni superioare, iar Sfântul Grigorie de Nyssa surprinde comunitatea științifică a secolului XXI, arătând natura duhovnicească a apei, pentru că Duhul lui Dumnezeu nu Se amestecă cu cele trecătoare și nestatornice.

În relatarea primelor Șase Zile ale Facerii, în continuarea *Zilei Una*, Sfântul Vasile nu face compromisuri în redarea adevărului, care trebuie să rămână întreg ca să nu se risipească șansa mântuirii, acesta este și motivul pentru care comentariul vasilian se deschide, punând în lumină caracterul teologic al Hexamerului, căci lumea nu este de la sine, ci de la Dumnezeu. Lumea și Divinitatea sunt într-o legătură harică, iar interacțiunile și conexiunile care se manifestă între organismele vii și mediul înconjurător urmează modelul comuniunii și unității dumnezeirii în Sfânta Treime. Exemplul trinitar aduce lumea multilateral diversificată la un ansamblu unitar, manifestat prin comuniune și armonie, în care liantul este Însuși Dumnezeu, prin harul Său, după cum mărturisește apostolul: „*În El s-au făcut toate cele din ceruri și de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii, toate prin El și în El s-au făcut*“ (Col. 1, 16).

Zi Una a creației este ziua când Dumnezeu aduce materia din neființă la existență. Este o zi sfântă, pe care Biserica Ortodoxă, la inițiativa Patriarhiei de Constantinopol, o serbează în fiecare an la întâi septembrie, cu o slujbă specială, invitând întreaga lume creștină să prețuim împreună cum se cuvine darul creației, să aducem mulțumire lui Dumnezeu pentru marea Sa iubire de oameni, dar și pentru ajutor în protecția și salvarea mediului și, implicit, a noastră. Începutul anului bisericesc desemnează hotărârea Bisericii Ortodoxe de a veni în întâmpinarea ecologiei, ca să îndrepte o greșală făcută cu câteva secole în urmă în Apus, prin care știința a ieșit din dialogul cu teologia și a fost lipsită de apărare în fața erorilor de interpretare, ajungându-se astăzi la o situație grea pentru umanitate, din care vrea să iasă căutând cauze efemere, fără să privească și să îndrepte propriile greșeli. Ecologia trebuie să orienteze relația dintre organismele vii și mediul lor de viață spre relația cu Dumnezeu și energiile Sale necreate și astfel, nu ne vom mai confrunta cu

anomaliile declanșate de un concept ireal. Ortodoxia a ieșit în întâmpinarea ecologiei; acum e rândul ecologiei să răspundă îmbrățișării Bisericii și să revină în tandemul din care a ieșit asemenea „*Fiului rătăcitor*“.

Teologia și știința sunt două domenii întrepătrunse, inseparabile și dacă există neconcordanțe sau lacune în interpretarea unor fenomene, aceasta se datorează faptului că cercetarea științifică nu a abordat decât factorul material, creând un gol în cunoaștere prin eliminarea efectelor inseparabilității creației de Creator. Concepția ateistă asupra lumii a dus la formularea unor ipoteze false, cu urmări imprevizibile, ale căror consecințe le trăim astăzi.